

Fréttabréf Viðskiptaráðs – 22. apríl 2009

Uppfært upplýsingaskjal á ensku

Upplýsingaskjal á ensku, *The Icelandic Economic Situation*, hefur nú verið uppfært. Skjalið geta aðildarfélagar Viðskiptaráðs notað í samskiptum við erlenda aðila, en þar er að finna upplýsingar um efnahagshrunið, stjórn málaumhverfið og samstarfið við Alþjóðagjaldeyrissjóðinn, svo fátt eitt sé nefnt. Skjalið má nálgast [hér](#).

Á vefsíðu Viðskiptaráðs er einnig að finna upplýsingaskjöl með punktum um stöðu efnahagsmála á ensku (e. talking notes). Lengri útgáfu má nálgast [hér](#) og styttri útgáfu [hér](#).

Verkaskipting ríkis og einkaaðila

Líkt og í öllum þróuðum lýðræðisríkjum eru hugmyndir íslenskra stjórnámálaflokka um verkaskiptingu hins opinbera og einkaaðila mismunandi. Sumir flokkar vilja standa vörð um einkaframtakið og athafnafrelsi og eftirláta hinu opinbera hlutverk eftirlitsaðila á meðan aðrir aðhyllast þá hugmyndafræði að ríkið eigi að gegna lykilhlutverki í uppbyggingu og starfsemi atvinnulífsins, jafnvel með beinum hætti. Flestir vilja fara einkonar milliveg.

Ekki þarf að koma á óvart að einhverjum kunni að snúast hugur um ágæti einkaframtaksins og hins frjálsa markaðar á tímum sem þessum. Raunar virðist kosningabarátta sumra stjórnámálanna ganga út á það eitt að kynda undir þess háttar skoðanamyndum með þrálátu tali um hugmyndafræðilegt gjaldþrot markaðshyggjunnar eða auðhyggjunnar, eins og það er gjarnan orðað. Slíkt tal er í senn óábyrgt og lítilsvirðandi gagnvart þeim þróttmiklu einstaklingum sem staðið hafa fyrir verðmætasköpun og atvinnu í íslensku efnahagslífi í áraraðir.

Frá upphafi hefur Viðskiptaráð Íslands barist fyrir því að kraftar einkaframtaksins fái notið sín til fulls. Ástæðan er einföld: einkageirinn er sá hluti atvinnulífsins þar sem verðmætasköpun og framleiðni er mest. Einkaframtakið kemur því til með að gegna lykilhlutverki í því endurreisnarstarfi sem framundan er. Auk þess hefur sagan margsinnis sýnt miðstýring og ríkisbúskapur eru ekki góð uppskrift að hagvexti og bættum lífskjörum. Fjármögnun opinberrar þjónustu og velferðarkerfisins fer fram í gegnum skattkerfið, en skattkerfið er fjármagnað í gegnum umsvif heimila og fyrirtækja. Ætli stjórnvöld sér að fjármagna opinbera þjónustu er því mikilvægt að efla atvinnulíf til að heimili og fyrirtæki geti skilað viðunandi skatttekjum í ríkiskassann. Með það í huga er óhætt að segja að án öflugs einkareksturs sé afar erfitt að halda uppi velferð til lengri tíma. Því er brýnt að áfram verði staðinn vörður um

athafnafrelsi og einkarekstur í framtíðinni.

Ennfremur mega fyrirtæki í einkaeigu sín lítils gagnvart fjárhagslegu bolmagni hins opinbera. Það er grundvallaratriði að hið opinbera taki ekki þátt í samkeppni við einkaaðila. Hlutverk ríkisins er að stuðla að heilbrigðu atvinnulífi, þar sem samkeppni og markaðslögmál fá þrífist, án óþarfa inngripa eða röskunar af hálfu hins opinbera.

Ljóst er að hér landi eru skiptar skoðanir meðal stjórnmalaflokka um verkaskiptingu hins opinbera og einkaaðila. Þannig eru bæði Samfylkingin og Vinstri grænir í grófum dráttum fylgjandi því að hið opinbera taki virkari þátt í viðskipta- og atvinnulífinu en verið hefur á undanförunum árum, jafnvel með beinum hætti í gegnum ríkisrekstur fyrirtækja. Hugmyndir Vinstri grænna ganga þó lengra en Samfylkingarinnar, einkum hvað varðar eignarhald á fyrirtækjum. Auk þess ber málflutningur Vinstri grænna það með sér að flokkurinn drag gildi einkaframtaxsins og athafnafrelsisins í efa, en flokksmenn hafa mikið fjallað um hugmyndafræðilegt gjaldþrot markaðs- og auðhyggjunnar, eins og það er gjarnan orðað. Það er því ljóst að Vinstri hreyfingin boðar almennt aukna aðkomu ríkisins að atvinnulífinu, með tilheyrandi skerðingu á athafnafrelsi einkaaðila. Sjálfstæðisflokkurinn hefur hallast að þeirri stefnu að láta einkaaðila um rekstur fyrirtækja og mótun atvinnulífsins en eftirláta hinu opinbera hlutverk eftirlitsaðila. Framsókn og Frjálslyndir eru í grófum dráttum samhljóma, að undanskildum ákveðnum málaflokkum.

Engin flokkanna fimm hefur þó gefið skýrt til kynna með hvaða hætti þeir hyggjast vinna ofan af núverandi stöðu þar sem stór hluti atvinnulífs er kominn í hendur hins opinbera. Áform núverandi ríkisstjórnar um stofnun miðlægs eignaumsýslufélags ríkisins, sem hefði það hlutverk að yfirtaka rekstur þjóðhagslega mikilvægra fyrirtækja, virðist gefa til kynna áhuga fyrir miklum ítökum stjórnvalda í atvinnulífinu á komandi árum. Það væri heppilegt að allir flokkar skilgreini með skýrum hætti hvar búast megi við að þátttaka einkaaðila verði talin æskileg á komandi árum.

Nánar er fjallað um þetta og fleiri mikilvæg mál í nýrri skoðun Viðskiptaráðs Íslands, *Mikilvægustu kosningamálin*, sem nálgast má [hér](#).

Hvernig verður bilið brúað?

Eftirfarandi grein birtist eftir Frosta Ólafsson aðstoðarframkvæmdastjóra Viðskiptaráðs í Viðskiptablaðinu í dag:

Hvernig verður bilið brúað?

Í kjölfar yfirstandandi efnahagsþrenginga blasa við vandasamar og sársaukafullar ákvarðanir í fjármálum hins opinbera. Þessar ákvarðanir lúta að því hvar og hversu mikið hagrætt verður í rekstri hins opinbera og hvernig skattheimtu skuli háttað í náginni framtíð. Með þetta í huga er brýnna en nokkurn tíma að stjórnmalaflokkar leggi fram og kynni raunhæfar áætlanir um stefnu sína í ríkisfjármálum. Ekki er nóg að stikla á stóru líkt og flokkarnir hafa gert fram til þessa heldur þarf að greina kjósendum nákvæmlega frá því í hvaða málaflokkum verður helst skorið niður og með hvaða hætti stjórnvöld stefna á að auka tekjur ríkissjóðs. Ennfremur þurfa þær hugmyndir sem lagðar eru fram að vera raunhæfar en nokkuð hefur vantað upp á í þeim efnum.

Tvær leiðir eru færar til að brúa það skarð sem myndast hefur í fjármálum hins opinbera, skattahækkunir og hagræðing í ríkisrekstri. Æskilegt væri að stjórnvöld leggi áherslu á seinni leiðina. Ástæðan er einkum sú að fjárhagsstaða heimila og fyrirtækja er nú slík að ekki er á bætandi með hækkun skatta. Að auki er umtalsvert svigrúm til hagræðingar í rekstri hins opinbera þar sem útgjöld þess hafa aukist með miklum hraða á undanförunum árum. Minni umsvif hins opinbera myndu einnig draga úr fjárþörf þess og skapa mikilvægt athafnarými fyrir einkaaðila. Þegar allt kemur til alls eru það einkaaðilar, heimili og fyrirtæki, sem skapa skatttekjur hins opinbera. Ólíkt því sem fjölmiðlaumræða undanfarinna vikna hefur gefið til kynna er það meginverkefni stjórnvalda að skapa aðstæður til að störf verði til, ekki að skapa störf.

Því til viðbótar er ekki fyrir séð hver áhrif skattahækkana yrðu við þær viðkvæmu aðstæður sem ríkja í efnahagslífinu. Hætt er við að skattahækkunir leiði til enn frekari samdráttar sem myndi þrengja skattstofna og mögulega draga úr heildarskatttekjum á endanum. Áhrif skattahækkana gætu því allt eins orðið þveröfug við það sem lagt er upp með, en hagrannsóknir benda til þess að skattahækkunir í efnahagskreppum leiði gjarnan til tekjusamdráttar fyrir hið opinbera. Þetta á fyrst og fremst við breytingar á kvikum skattstofnum og breytingar sem myndu auka jaðarskatta launatekna.

Stjórnmalaflokkarnir eru á einu máli um nauðsyn þess að ráðast í víðtækan niðurskurð í rekstri hins opinbera og gildir þar einu hvaða stjórnmalalegu hugmyndafræði þeir aðhyllast. Því miður eiga flokkarnir það einnig sameiginlegt að búa ekki yfir neinni raunhæfri og áþreifanlegri áætlun um hvar og hvernig verður skorið niður. Yfirlýsingar stjórnmalaflokka um að standa beri vörð um velferð og þjónustu eða að engar skattahækkunir komi til framkvæmda hljóta að teljast marklausar ef ekki er kynnt með hvaða hætti slík loforð verði uppfyllt.